

Philip van Dijk en zijn Zeeuwse clientèle

'Deftige lieden' lieten zich door de eeuwen heen graag portretteren. Dat was in *Zeeland* niet anders. Ook daar liet men zich graag en soms ook vaak portretteren. In een vorig nummer van *Zeeland* heb ik in mijn bespreking van het boekje van Frank van der Ploeg over Zeeuwse portrettisten in de zeventiende eeuw al laten zien hoe kunstenaars van buiten Zeeland naar Middelburg trokken om daar in dit opzicht de markt te bedienen. In de achttiende eeuw was dit niet anders, ook toen trokken portrettisten van buiten Zeeland naar Middelburg om de elite te vereeuwigen.¹ Van een aantal kunstenaars zijn in de collectie van het Zeeuws Museum mooie voorbeelden te zien. Ik denk hierbij onder andere aan de in Deventer geboren schilder Jan Palthe (1717–1769) en de uit Zwitserland afkomstige Jan Appellius (werkzaam ca. 1758–1790). Maar één van deze van buiten komende portretschilders was, zo bleek mij bij nader onderzoek, wel heel productief in Zeeland: Philip van Dijk (1683–1753).²

Na een eerste inventarisatie op de site van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, de databases van het Zeeuws Museum en het Zeeuws Genootschap en oude bronnen staat de teller nu op ongeveer 80 portretten. Hoewel het goed mogelijk is dat niet alle portretten ook daadwerkelijk in Zeeland zijn geschilderd, maar mogelijk ook in het atelier in Den Haag waar Van Dijk zich na zijn Zeeuwse tijd is gaan vestigen, betreft het hierbij wel allemaal Zeeuwse portretten.

Deze ook internationaal populaire kunstenaar werkte in een zwierige stijl, die goed aansloot bij die internationale wensen. Zijn werkzaamheden voor Landgraaf Wilhelm VIII von Hessen Kassel, voor wie hij niet alleen portretopdrachten heeft vervuld, maar ook schilderijen aankocht, hebben hier zonder meer toe bijgedragen. Van Dijk is geboren in Oud-Beijerland. In 1696 ging hij in de leer bij Arnold Boonen in Amsterdam en daarna heeft hij vermoedelijk ook bij Adriaen van der Werff gewerkt. In zijn stijl zijn duidelijk sporen van beide leermeesters aanwijsbaar. In 1708 is

hij naar Middelburg vertrokken, waar hij in hetzelfde jaar werd toegelaten tot het kunstenaarsgilde. In Middelburg heeft hij tal van prominente Zeeuwen geportretteerd. In Zeeland was hij daarnaast ook actief als kunsthandelaar. Na tien jaar in Middelburg te hebben gewerkt heeft hij zich gevestigd in Den Haag, waar hij in 1718 werd toegelaten tot de Confrérie Pictura en in 1719 deelnam aan de Teekenacademie. Vanuit Den Haag is hij ook actief geweest in Amsterdam en bleef hij voor Middelburgse klanten werken. Hiertoe maakte hij, aldus schreef de 18e-eeuwse biograaf Johan van Gool, een 'jaerlijks reisje naar Zeelant'.³

Als portretschilder bediende hij de adel en vooraanstaande burgerij. Daarnaast was hij actief aan het Hof van Leeuwarden, waar hij directe ingangen had dankzij zijn positie als hofschilder van Wilhelm von Hessen-Kassel, wiens dochter Marie-Louise von Hessen-Kassel (in de Friese volksmond Marijke Meu genoemd) immers gehuwd was met Johan Willem Friso. Voor de Landgraaf von Hessen-Kassel heeft hij in 1725 een groot groepsportret gemaakt waarop Van Dijk ook zichzelf heeft afgebeeld.⁴ Na het overlijden van Johan Willem Friso was Marijke Meu een tijdje regentes, totdat haar zoon Willem IV stadhouder werd. Ook zij gaf Van Dijk diverse portretopdrachten. Van Willem IV heeft Van Dijk in 1733 een prachtig staatsieportret gemaakt, waarop de stadhouder staand in het kostuum van de orde van de Kouseband is afgebeeld.⁵ Persoonlijk vind ik het één van de beste werken die Van Dijk heeft geschilderd. Naast portretten heeft Philip van Dijk ook een aantal genreschilderijen en historiestukken gemaakt, waarop ook zijn fluwelen toets goed zichtbaar is. Hij was een succesvol schilder en handelaar en kennelijk ging het hem financieel voor de wind, want hij bezat in Den Haag meerdere huizen.

De hierboven aangehaalde biograaf Johan van Gool vertelt hoe Van Dijk na zijn leertijd in Amsterdam naar Middelburg trok, 'ziende dat te Amsterdam niet veel kans voor hem was om

Pieter van Gunst naar Philip van Dijk, *Portret van Alexander de Munq*, ets en gravure, 227x179 mm, Rijksmuseum, RP-P-1905-1585

zijn geluk te beproeven.' Zo, vervolgt Van Gool, 'vertrok hy eens naar *Zeelant*, en horende dat *Middelburg*, de voornaemste Stadt dezer Provintie, toen luttel voorzien was van bequame Meesters, nam hij het besluit omnevens zijne Vrouwe, die hy kort tevoren getrouwt had, zich metter woon daer neder te zetten; hetgeen voorviel in 't jaer 1710.' Deze stap bleek een juiste te zijn geweest, want, zo schrijft Van Gool verder, 'hy vond [er] aanstonts zijne Begunstigers, zo voor het schilderen van Portretten, als Kabinetstukjes;' ja ik geloof, dat 'er in *Zeelant* geen Luiden van geboorte te vinden zyn, of hy heeft hen geportretteert, het zy in 't groot of in 't klein.'⁶

En dat bleken er dus veel te zijn die hem opdrachten hebben gegeven en uit het overzicht dat nu is verkregen blijkt inderdaad dat hij grote en kleine formaten heeft geschilderd. Omdat zijn werk de hele periode van 1710 tot 1750 omvat krijgen wij ook een mooi beeld van de ontwikkeling die Van Dijk als portretschilder heeft doorgemaakt. Zijn oeuvre omvat zowel borststukken als half-portretten, portretten met de voorgestelde driekwart staand als ook

Philip van Dijk, *Portret van Willem IV*, gesigeneerd en gedateerd 1733, olieverf op doek, 54x45 cm, Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo, bruikleen Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau, A3631

groepsportretten waarop de afgebeelde personen ten voeten uit zijn geschilderd.

Het vermoedelijk vroegst gedateerde portret dat Van Dijk in Middelburg heeft gemaakt is helaas uitsluitend van een prent bekend. Het gaat hier om de beeltenis van burgemeester Alexander de Munq (1655-1719) uit 1710 op 55-jarige leeftijd. Het portret is in prent gebracht door Pieter van Gunst. De Munq is als borststuk weergegeven terwijl hij de toeschouwer ietwat pedant aankijkt.⁷ Van alle opdrachtgevers die Van Dijk tot zijn klanten kon rekenen, komt één naam wel heel vaak voor: Van Citters. Van Dijk lijkt bijna een soort hofschilder te zijn geweest voor deze voorname Middelburgse familie. Niet alleen heeft hij veel leden uit deze familie geportretteerd, maar ook tal van personen uit aanverwante takken. Via twee familielijnen (Van Citters en De Witte van Citters) is een groot aantal portretten deels al in de 19e eeuw als legaat terecht gekomen in de collecties van het Zeeuws Genootschap en het Rijksmuseum. Dat er van de familie Van Citters zo veel portretten bekend zijn is op zich niet verwonderlijk,

Philip van Dijk, *Portret van Isaac Hurgronje*, olieverf op doek, 48x37 cm, midden boven gesigneerd, Zeeuws Museum, M 62-108

Philip van Dijk, *Portret van Josina Phoenix*, olieverf op doek, 48x37 cm, Zeeuws Museum, M 62-109

aangezien tal van leden van dit geslacht in de 18e eeuw vooraanstaande posities hebben bekleed en bovendien een aantal buitenplaatsen bezaten.

Maar voor ik verder ga met het belichten van een aantal portretten uit de collectie Van Citters wil ik eerst stilstaan bij twee fraaie portretten van de echtelieden Isaac Hurgronje (1652-1706) en Josina Phoenix (1663-1711). Evenals Van Citters behoorde de familie Hurgronje tot de Zeeuwse notabelen, zij het meer in Vlissingen dan in Middelburg. Isaac Hurgronje was reder, bewindhebber der OIC en raad, schepen en burgemeester van Vlissingen. De oudste zoon van Isaac, Jacob Hurgronje (1694-1759), ambachtsheer van Koudekerke, huwde in 1734 met Erkenraad Snouck (1709-1770) uit Dordrecht. Van dit echtpaar heeft Appellius een paar fraaie portretten gemaakt. Uit dit huwelijk is Steven Matthijs (1741-1788) geboren die de naam van zijn moeder aan de zijne toevoegde en zich bij akte voor de schepenen van Vlissingen *Snouck Hurgronje* mocht noemen.

Terug naar de twee portretten van Van Dijk. Isaac is driekwart weergegeven, staand in zijn studeervertrek met in zijn rechterhand een

brief terwijl zijn linker wijsvinger op een boek wijst, waarop geen titel is geschreven. Op de achtergrond staat een beeld van Vrouwe Justitia en aan de muur is in stuc het wapenschild van Vlissingen waarachter een fasces (pijlenbundel) zichtbaar. Beide rekwisieten duiden zonder twijfel op zijn ambt van schepen en burgemeester van Vlissingen dat deze reder en tevens bewindvoerder van de OIC in resp. 1694 en 1701 heeft bekleed. Hurgronje is in 1680 gehuwd met Josina Phoenix (1663-1711), die zittend is geportretteerd met op de achtergrond de buitenplaats Huize Barbestein te Heinkesand, het huis waar zij ook is overleden.⁸ Wanneer Van Dijk deze twee portretten heeft geschilderd is niet bekend. In ieder geval is er sprake van twee postume portretten, aangezien beide echtelieden qua pruijk (de heer) en kleding in het laatste kwart van de zeventiende eeuw gedateerd kunnen worden. In de Van Citters collectie zijn meer van dergelijke postume portretten, zij het niet zo groots opgezet en fraai gedetailleerd uitgewerkt als deze twee. Mogelijk heeft Isaac Hurgronje deze portretten bij Van Dijk besteld, aangezien zij dezelfde maat hebben als de twee portretten die Appellius van

Philip van Dijk, *Portret van Jacob Verheye*, olieverf op doek, 36x32 cm, Zeeuws Museum, Zeeuws Genootschap, G1642 (foto Anda van Riet)

Philip van Dijk, *Portret van Magdalena Verheye*, olieverf op doek 36x32 cm, Zeeuws Museum, Zeeuws Genootschap, G1557

hem en zijn vrouw heeft gemaakt. Was Hurgronje niet tevreden met het resultaat van Appelius en koos hij daarom nu voor Van Dijk?

Dan nu de Van Citters-collectie. In de beginjaren van Van Dijks Middelburgse periode heeft Van Dijk een groepje van vier portretten geschilderd. Het gaat hier om de portretten van Jacob Verheye (1640-1718), zijn eerste vrouw Johanna de Jonge van Ellemeet (1643-1669), zijn dochter Magdalena Verheye (1672- 1733) en haar echtgenoot Caspar van Citters (1674-1734).⁹ Deze kleine serie is later in de Van Citters-collectie terecht gekomen. Alle portretten zijn vrij klein en hebben dezelfde afmetingen en Van Dijk heeft de figuren op identieke wijze als borststuk in ovale geschilderde passe-partouts afgebeeld. Jacob Verheye was raadspensionaris van Zeeland, een ambt dat zijn schoonzoon Van Citters ook heeft bekleed, die verder overigens ook actief was als advocaat en ook burgemeester van Middelburg is geweest. Het portret van Johanna de Jonge van Ellemeet is ook weer een voorbeeld van een postuum portret; het stuk gaat terug op een voorbeeld van Johannes van der Stock. De portretten van vader en dochter Verheye zijn als legaat De Witte van Citters in het Zeeuws Genootschap terecht gekomen;

de verblijfplaats van Casper van Citters is niet bekend, maar Johanna de Jonge is in particuliere handen. Een ander portret van Caspar van Citters door Van Dijk is nu eveneens in de collectie van het Zeeuws Genootschap. Mr. Caspar van Citters heeft hoge publieke ambten bekleed; hij was eerst secretaris van de Staten van Zeeland en later, vanaf 1718 tot zijn dood in 1734, raadspensionaris van Zeeland.

Op dit tweede, zeer forse portret zien wij Casper zittend in zijn studeervertrek, naar rechts kijkend met een brief in zijn hand. terwijl zijn arm rust op een tapijt met het wapen van Zeeland met nog net zichtbaar delen van de wapenspreuk. Hij is gekleed in de Japansche rok, de huisjas die men in die tijd zo graag droeg, en tal van fraaie banden sieren de achtergrond. Al deze portretten zijn deel gaan uitmaken van een reeks voorouderportretten die waarschijnlijk in het in 1825 afgebrande familiehuis aan de Lange Noordstraat hingen.¹⁰ Daar hingen vermoedelijk ook de door Van Dijk geschilderde portretten van Jan Boudaen Courten en zijn echtgenoot Anna Maria Hoefft, beiden thans in het Rijksmuseum. Deze portretten zijn kopieën naar Caspar Netscher.¹¹ Ook kreeg Van Dijk de opdracht om van diverse voorouders Van Citters

postume portretten te maken, soms kopieën, die met het legaat De Witte van Citters in de collectie van het Rijksmuseum zijn beland. Zo zijn er beeltenissen overgebleven van de voorvaders van de derde en vierde generatie Cornelis van Ceters (c.1514-1599), en Aernout van Citters, heer van Gapinge (1561-1589), sedert 1589 poorter van Middelburg.¹² Deze portretten zijn duidelijk passend bij de reeks Verheye gemaakt gezien dezelfde maatvoering en compositie. Later werden aan deze reeks ook de portretten van Jacob van Citters, heer van Popkensburg (1708-1792), en zijn echtgenote Anna Sara Boudaen (1718-1781) toegevoegd.¹³

Van een geheel andere opzet is het jeugdportret van Cornelis van Citters (1717-1782) uit 1729 met een hond.¹⁴ Hierop zien wij de twaalfjarige Cornelis staand bij een tuinhaas met een doorkijkje op een park. Aan zijn zijde staat een jachthond, waarmee Van Dijk zonder enige twijfel de voornaamheid van de geportretteerde heeft willen onderstrepen.

Het voert wat ver om hier alle Van Citters portretten te behandelen. Ik sluit de groep Van Citters-portretten af met het portret van Wilhem van Citters (1685-1758) en zijn kleindochter

Philip van Dijk, *Portret van Aernout van Citters*, olieverf op doek, 37x32 cm, Rijksmuseum, SK-A-893

Maria (1740-1748, dochter van diens tweede zoon Willem van Citters) uit ca. 1747. Op dit vrij grote portret zit Wilhem van Citters met in

Philip van Dijk, *Portret van Jacob van Citters*, gesigeneerd en gedateerd 1736 op verso, olieverf op doek, 37x33 cm, Zeeuws Museum, Zeeuws Genootschap, G1559

Philip van Dijk, *Portret van Anna Sara Boudaen*, gesigeneerd op verso, olieverf op doek, 37,5x32,5 cm, Zeeuws Museum, Zeeuws Genootschap, G1524

Philip van Dijk, *Portret van Wilhem van Citters en kleindochter Maria van Citters*, olieverf op doek, 129x104 cm, Zeeuws Museum, Zeeuws Genootschap, G1565

zijn rechterhand een brief en zijn linkerhand rustend op een tafeltje. Zijn kleindochter zit aan de andere kant van het tafeltje, kijkt ons aan en raakt met haar rechterhand de hand van haar grootvader aan. Rechtsachter is zijn buitenplaats Huis Rijnsburg bij Oostkapelle zichtbaar.¹⁵

Dit type dubbelportret van grootvader en kleinkind heeft Van Dijk overigens wel vaker gebruikt. Zo is er ook een charmant en naar mijn mening mooier portret van grootvader Samuel Radermacher, Heer van Nieuwerkerk, (1693-1761) en zijn kleinzoon Samuel Trezel Bevers (1749-1751) dat in dezelfde tijd geschilderd zal zijn, mogelijk vrij snel na het overlijden van de kleine Samuel.¹⁶ Opvallend is overigens dat Van Dijk Radermacher in een vergelijkbare ruimte heeft geplaatst als eerder Isaac Hurgronje. Ook hier is op de muur een wapen te zien, zij het nu van Middelburg en erachter een fascies en in het doorkijkje is ook weer een beeld van Vrouwe Justitia, nu niet met een zwaard maar met een weegschaal. Radermacher heeft zijn linkerhand op een boek met de titel *COSTUMEN VAN MIDDELBURG*. Samuel Radermacher was o.a. burgemeester van Middelburg en bewindhebber van de VOC. In 1734 heeft Van Dijk ook al een

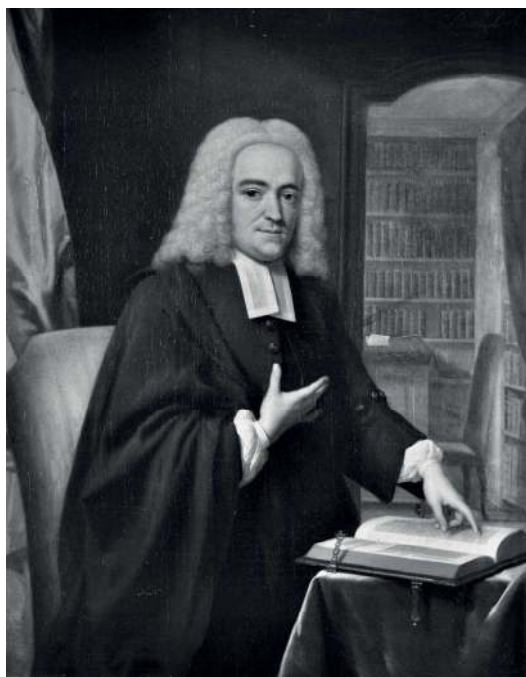

Philip van Dijk, *Portret van Samuel Radermacher en kleinzoon*, gesigineerd, olieverf op doek, 116x91 cm, coll. RCE, C94

portret gemaakt van Samuel Radermacher, toen als pendant bij het portret van zijn vrouw Cornelia Boddaert.

Naast deze groepen heeft van Dijk ook een enkel, wat ik noem, 'predikantenportret' gemaakt. Zo portretteerde hij in 1738 dominee Jacobus Willemsen (1698-1781) en zijn echtgenote.¹⁷ Qua compositie greep Van Dijk terug op een al eerder gebruikt stramien, de voorgestelde bij een tafel met een doorkijkje op een rijk gevulde bibliotheek. Zijn hand rust overduidelijk op een bijbel. Van Dijk volgt hierbij nadrukkelijk niet de compositie zoals die bij tal van portretten van gestelijken is gehanteerd, waarop de pastoor bij een werktafel zit waarop een crucifix staat en hij een bijbeltje in zijn hand heeft. Ook grijpt hij niet terug naar een voorbeeld waarop de predikant zit met zijn hand op een bijbel en een doorkijk op een kerktoeren.¹⁸

Tot slot een enkel woord over het grote groepsportret. Naast de portretten van 'grootvader met kleinkind' of 'moeder met kind' heeft Van Dijk ook een paar prachtige familiegroepen geschilderd.¹⁹ Zonder meer de fraaiste en wellicht één van de hoogtepunten uit zijn oeuvre, is dat van het gezin van Nicolaas Steengracht en

Philip van Dijk, *Portret van ds. Jacobus Willemsen*, gesigineerd, olieverf op doek 50x40 cm, particuliere collectie

Philip van Dijk, *Portret van Elisabeth Verwout Noiret*, gesigineerd, olieverf op doek 50x40 cm, particuliere collectie

Anna Maria Spiering en hun drie kinderen, dat sinds 1960 deel uitmaakt van de collectie van de stichting Duivenvoorde op Kasteel Duivenvoorde bij Voorschoten.²⁰ Van Dijk heeft voor dit groepsportret uit 1733 alles uit de kast gehaald, lijkt het wel. De zijdeachtige glans op de blauwe japon van Anna Spiering en de jurken van haar dochters is subliem. En hoe voornaam is niet de pose van vader Steengracht met onder zijn jas een lang zijden vest, terwijl ook nog net het gevest van zijn degen zichtbaar is. Als repoussoir is een gordijn gebruikt, waardoor het geheel een theaterachtige setting heeft gekregen. In de nis staat weer een beeld van Vrouwe Justitia, ongetwijfeld duidend op Steengrachts functies als raad, schepen en burgemeester van Veere.

Al met al is Van Dijk gedurende de hele eerste helft van de achttiende eeuw een graag geziene portrettist gebleven die tal van Zeeuwse notabelen in olieverf heeft vastgelegd. Het laatst mij bekende paar portretten dateert uit 1751. Het gaat hier om de echtelieden Johan Gualtherus van der Poort, heer van Oostcapelle (1713-1786) en Johanna Susanna van der Mandere (1714-1793) en ook deze portretten zijn op Kasteel Duivenvoorde te zien.²¹

Philip van Dijk, *Groepsportret van Nicolaas Steengracht en Anna Maria Spiering en hun kinderen Cecilia Maria, Adriaan en Johan Steengracht*, gesigineerd en gedateerd 1733, olieverf op doek, 95,5 x 79,5 cm, Stichting Duivenvoorde, DVS00048

Van Dijk heeft tal van families bediend, waarvan er hierboven een aantal zijn genoemd. Deze lijst van namen kan nog uitgebreid worden met de volgende geslachten waarvan ik weet dat Van Dijk leden ervan heeft vereeuwigd of waarvan portretten aan hem zijn toegeschreven. Het gaat om de families: Bachman, Bomme, Van den Brande, Du Buisson, Butler, De Bye, Van Bynckershoek, Van Campen, Van Dishoeck, Havelaar, De Haze, Van Hoorn, Van Imhoff, Kien, Macaré, Nobeling, Ockerse, De la Palma de St. Fuentes, Parduyn, Plevier, Pottey, Raddaeus, De la Rue, Van Sandick, Scheyderuyt de Vos en Van Visvliet.

Van Dijk heeft ons veertig jaar beeltenissen van Zeeuwen nagelaten, een Zeeuwse Max Koot avant la lettre!

Drs. G.J. van der Meer Mohr (1956) studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Utrecht. Na jarenlang werkzaam te zijn geweest in de kunstwereld, heeft hij zich in 2005 gevestigd als Fine Art Consultant en Register-Taxateur VRT. Hij is voorzitter Raad van Toezicht van het Indisch Herinneringscentrum, bestuurslid van de Stichting Verenigd Register van Taxateurs en redactielid van De Beeldenaar en het Jaarboek Oranje-Nassau. Tevens is hij regelmatig als expert schilderijen van oude meesters te zien in het populaire televisieprogramma Tussen Kunst & Kitsch. Hij heeft tal van publicaties op zijn naam staan, o.a. over portretkunst. Zie verder: www.vandermeermohr.nl

Noten

- 1 In 2016 heb ik in Origine een artikel gepubliceerd over achttiende eeuwse portrettisten in Zeeland aan de hand van de collectie van het Zeeuws Museum. Jim van der Meer Mohr, 'Deftige lieden uit Zeeland', Origine 2016.3, p. 43-47.
- 2 De biografische gegevens zijn ontleend aan *Allgemeines Künstlerlexikon : die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker* [Saur]. München, 27, 2000, p. 375-376 en aan R. Ekkart in: The Dictionary of Art 1996, 8, pp. 887,888. Zie voor zijn activiteiten als kunsthandelaar: E. Korthals Altes, *De verovering van de internationale kunstmarkt door de zeventiende eeuwse schilderkunst: enkele studies over de verspreiding van Hollandse schilderijen in de eerste helft van de achttiende eeuw*. Leiden 2003, pp. 127-148.
- 3 Johan van Gool, *De Nieuwe Schouburg der Nederlandsche Kunstschilders en schilderessen*. Den Haag 1750, I, p. 442.
- 4 Philip van Dijk, *Groepsportret van Willem VIII van Hessen-Kassel en familie*. Gesigneerd en gedateerd 1725. Olieverf op doek, 95x134 cm., Coll. Schloss Wilhelmstal, Duitsland.
- 5 Philip van Dijk, *Portret van Willem IV*. Gesigneerd en gedateerd 1733. Olieverf op doek, 54x45 cm., Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo, bruikleen Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau, inv.nr. A3631. Zie: M. Spliethoff en L.J. van der Klooster, *De verzamelingen van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau in paleis Het Loo. CATALOGUS VAN SCHILDERIJEN*. Rotterdam 1999, p. 102 nr. 91 met afb.
- In dezelfde collectie is ook een groepsportret door Philip van Dijk van *Marie Louise gravin van Hessen-Kassel en haar kinderen prins Willem V en prinses Amalia*. Gesigneerd en gedateerd 1725. Olieverf op doek, 60x72,5 cm. Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo, bruikleen Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau, inv.nr. A.3008. Zie Spliethoff/Van der Klooster 1999, p. 85 nr. 71 met afb.
- 6 Van Gool, op.cit. noot 3, p. 440, 441.
- 7 Een exemplaar van deze prent is in de collectie van het Rijksmuseum, ets en gravure 227x179 mm., inv.nr. RP-P-1905-1585.
- 8 Philip van Dijk, *Portretten van Isaac Hurgronje en Josina Phoenix*. Beiden olieverf op doek, 48x37 cm., de man midden boven gesigneerd. Collectie Zeeuws Museum, inv.nr. M 62-108 en 109. Zie voor biografische data: Nederland's Adelsboek jrg. 85 (1995), p. 495.
- 9 Philip van Dijk, *Portretten van Jacob Verheye, Johanna de Jonge van Ellemeet, Magdalena Verheye en Caspar van Citters*, elk olieverf op doek 36x32 cm. Jacob en Magdalena Verheye beiden coll. Zeeuws Genootschap, inv. nrs. ZG 1642 en ZG 1557, Johanna de Jonge van Ellemeet coll. A.J. van Citters, en Caspar van Citters huidige verblijfplaats onbekend.
- 10 Met dank aan Aernout J. van Citters, die mij voorzien heeft van veel informatie over de portretten die Van Dijk heeft gemaakt voor de familie Van Citters en de vooroudergalerij in het voormalige familiehuus in Middelburg waar zij vermoedelijk hebben gehangen. Aernout J. van Citters bereidt momenteel een studie voor

- over onder andere alle portretten die ooit in de collectie Van Citters en De Witte van Citters bijeen zijn geweest en hun herkomst. De familie Van Citters heeft gedurende vier eeuwen tal van portretten laten maken, waardoor een mooi beeld van deze familie is ontstaan.
- 11 Philip van Dijk, *Portretten van Jan Boudaen Courten en Anna Maria Hoeufft*, beiden olieverf op doek, 49x40 cm., kopieën naar Caspar Netscher, Coll. Rijksmuseum inv.nrs. A 901 en A 902.
 - 12 Philip van Dijk, *Portret van Cornelis van Ceters*, olieverf op doek 38x31 cm, naar een origineel uit derde kwart 16 eeuw, Rijksmuseum inv.nr. A 892 en *Portret van Aernout van Citters*, olieverf op doek, 37x32 cm, naar een origineel uit het begin van de 17e eeuw. Zie voor de genealogie Van Citters: Nederland's Adelsboek, 81 (1990-1991), p. 127-180 en hier m.n. p. 128.
 - 13 Philip van Dijk, *Portretten van Jacob van Citters en Anna Sara Boudaen*, de man gesigeneerd en gedateerd 1736 op verso en de vrouw gesigeneerd op verso, olieverf op doek resp. 37x33 en 37,5x32,5 cm. Collectie Zeeuws genootschap nrs. G1559 en G1524.
 - 14 Philip van Dijk, *Portret van Cornelis van Citters met hond*. Olieverf op doek, 37x33 cm. Coll. Zeeuws Genootschap inv.nr. G 1568.
 - 15 Philip van Dijk, *Portret van Wilhem van Citters en kleindochter Maria van Citters*. Olieverf op doek, 129x104 cm., Coll. Zeeuws genootschap, inv.nr. G. 1565. In een stuk in het Familiearchief des Tombe in Utrecht met genealogische aantekeningen van Jacob van Citters betreffende zijn familie, circa 1780, komt de volgende passage voor: 'Maria van Citters (1740-1748), dochter van Cornelis van Citters en Anna Christina de Bye 'kort voor haar doot door Ph. van Dijk geschildert en bij uytnemetheyt welgelijkende aan de hand staande van haar grootvader Wilhem van Citters'. (Utrechts Archief, Arch. des Tombe, inv.nr. 841; med. KH d.d. 2-2-2016). In particulier bezit is overigens een tweede portret door Van Dijk waarop Wilhem van Citters met zijn kleinzoon Wilhem Aarnout van Citters (1741-1811) is afgebeeld.
 - 16 Philip van Dijk, *Portret van Samuel Radermacher en kleinzoon*. Gesigeneerd, olieverf op doek, 116x91 cm. Coll. RCE, inv.nr. C94.
 - 17 Philip van Dijk, *Portretten van ds. Jacobus Willemsen en Elisabeth Verwout Noiret*. Gesigeneerd, olieverf op doek 50x40 cm.. Particuliere collectie.
 - 18 Zie voor het pastoorsportret: P. Dirkse, 'Cornelis Visscher en de iconografie van het Noord-Nederlandse pastoorsportret', *Leids Kunsthistorisch Jaarboek 8* (1989), pp. 255-286 en voor het predikanten portret mijn artikel 'Haagse predikanten uit de achttiende eeuw in beeld. Portretten uit een weinig bekend album in het Haags Gemeentearchief.' E. Buijsen e.a. (red), *Kunst op papier in de achttiende eeuw*. Liber Amicorum aangeboden aan Charles Dumas ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag. 2014, pp. 132-141.
 - 19 Zie naast eerder genoemde groepsportretten voor de Landgraaf van Hessen Kassel en zijn dochter onder meer de familieportretten van Isaac Parker en echtgenote Johanna Ramskrammer met zoontje Willem en dat van Berend van Iddekinge met echtgenote Johanna Maria Sichterman met zoontje Jan Albert, , beiden coll. Rijksmuseum, resp. inv. nr. A 1649 en A898.
 - 20 Philip van Dijk, *Groepsportret van Nicolaas Steengracht en Anna Maria Spiering en hun kinderen Cecilia Maria, Adriaan en Johan Steengracht*. Gesigeneerd en gedateerd 1733, olieverf op doek, 95,5 x 79,5 cm. Stichting Duivenvoorde, inv. Nr. DVS00048. Zie: S. Craft-Giepmans, H. Gilissen en A. de Vries, *Adellijke familieportretten op Duivenvoorde*. Voorschoten/Den Haag/Zwolle 2015, p. 144 nr. 178 en afb. op p. 145.
 - 21 Philip van Dijk, *Portret van Johan Gualtherus van der Poort*, gesigeneerd en gedateerd 1751, olieverf op paneel 57,8 x 43,3 cm. Stichting Duivenvoorde DSV00083 en Philip van Dijk, *Portret van Johanna Susanna van der Mandere*, gesigeneerd, olieverf op paneel 57,8x43,4 cm. Stichting Duivenvoorde DSV00081. Zie Craft-Giepmans (noot 20), p. 118 nr. 75 met afb. op p. 119 en p. 126 nr. 105 en afb. op p. 127.